

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากคนเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา ปัจจุบันในการพัฒนาคนยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก เนื่องมาจากการที่นโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ส่วนใหญ่มาจากส่วนกลางขาดการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงประชาชนด้วย ในส่วนของการดำเนินการขาดการเชื่อมโยง ร้อยเรียงและเสริมพลังซึ่งกันและกัน การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้สู่คุณธรรม มีจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านคน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ นอกจากนี้คนยังเป็นปัจจัยหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น การสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง จึงเป็นแนวทางอันจะนำไปสู่ยุทธศาสตร์ในการจัดความยากจนของประเทศชาติต่อไป

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2542 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. 2548 : 22) พบว่าครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบการภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่หาทางแก้ปัญหาโดยการปรับพฤติกรรมของตนเองพึ่งตนเองและพึ่งกันเองมากกว่าจะเดินทางไปขานหาอย่างไร้ทิศทางหรือพึ่งรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหามุมมองที่มีกระบวนการเสริมสร้างพลังของชุมชน การแก้ไขปัญหามุมมองของชุมชนในลักษณะดังกล่าว ทำให้ชุมชนไม่ต้องใช้ทุนที่เป็นเงิน ในการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาการผลิต แต่ต้องใช้ทุนทางสังคมสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนเองนอกจากนี้ชุมชนยังต้องพยายามทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนร่วมกันได้ ผู้นำชุมชนแห่งหนึ่งกล่าวว่า ปัญหาของคนยากจนในหมู่บ้านของตนเมื่อวิเคราะห์กันอย่างถ่องแท้แล้ว เป็นเพราะไม่คิดจะต่อสู้กับปัญหามากกว่าไม่มีทางที่จะต่อสู้ความจริงแล้วหนทางแก้ความยากจนยังมีอยู่ แต่ถ้าจะให้กลับมารวมเลยนั้นเป็นเรื่องยาก ซึ่งผู้อาวุโสท่านหนึ่งก็ได้ให้คำแนะนำว่า ต้องปลูกใจกันก่อน โดยให้ผู้ใหญ่บ้านเปิดเพลงปลุกใจทางหอกระจายข่าวทุกวัน

การปลูกความเชื่อมั่นของสมาชิกชุมชน ถูกเร่งให้เกิดเร็วขึ้นด้วยกระบวนการของเวทีสาธารณะ การวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดและปรึกษาหารือกัน ช่วยให้สมาชิกชุมชนตระหนักรู้ถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ เริ่มมองเห็นช่องทางที่จะแก้ปัญหาด้วยศักยภาพของชุมชนอย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าพลังความเชื่อมั่นจะแผ่ขยายครอบคลุมไปทั้งชุมชนหลายแห่งได้เกิดการรวมกลุ่มของคนที่เข้มแข็งก่อน ต่อจากนั้นกลุ่มก็กลายเป็นช่องทางให้คนทั้งชุมชนได้ติดต่อสื่อสารกัน ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนให้กับสมาชิกในชุมชนคนอื่น ๆ ต่อไป

การพัฒนาคน ครอบครั และสังคมที่มีคุณภาพเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่รัฐบาลให้ความสำคัญที่สุด ในปัจจุบันในการพัฒนาคนยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มากเนื่องมาจากการที่นโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาส่วนใหญ่มาจากส่วนกลาง ขาดการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงประชาชนในส่วนของการดำเนินการขาดการเชื่อมโยงร้อยเรียงและเสริมพลังซึ่งกันและกัน การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้บนความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้สู่คุณธรรมมีจริยธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งจะส่งผลถึงความอยู่รอดและเป็นสุขของทุกคนในสังคม อนึ่งเหตุผลประการสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ เพื่อสืบสานแนวปฏิบัติ “รู้จัก สามัคคี” ของชนในชาติตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาผลสำเร็จของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ บริบทของชุมชน ครอบครัวในด้านความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของชุมชนในส่วนครอบครัว และท้องถิ่น ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
3. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เขตเทศบาลตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา เป็นการศึกษาในช่วงที่มีการศึกษาบริบท พัฒนาทดลองใช้รูปแบบของการมีส่วนร่วม ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2552

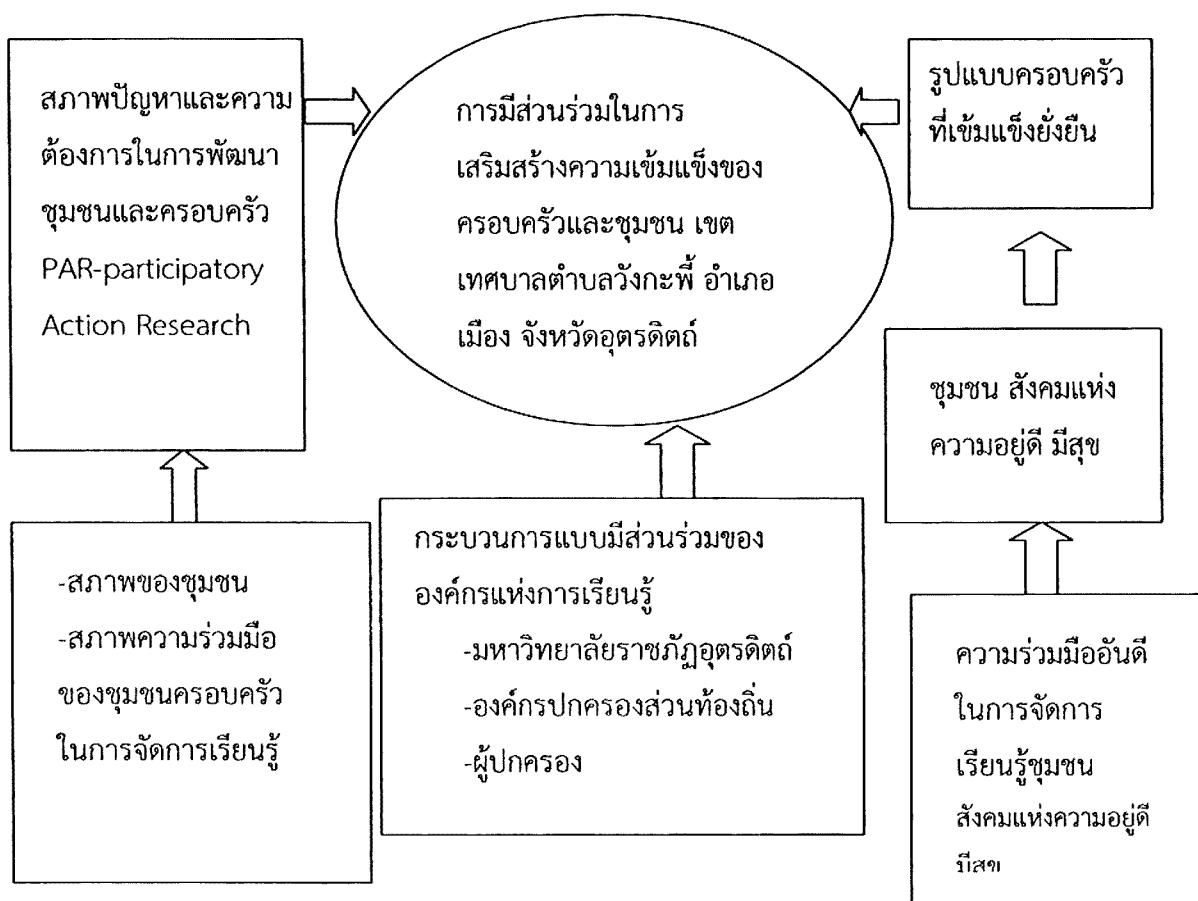
นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพเสริมรายได้ ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ องค์การบริหารเทศบาลตำบลวังกะพี้ และครอบครัวในตำบลวังกะพี้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรปฎิชีวนภาพ หลักสูตรน้ำส้มควันไม้ หลักสูตรชุมชนและบ้านเรือนสดใสร่วมกันจัดการขยะ และหลักสูตรสมบัติผู้ดีชีวีเป็นสุข

การสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน หมายถึง การเพิ่มพูนความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว มีความรักความเข้าใจความห่วงใย ความเอื้ออาทร และทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ดำเนินชีวิต มีคุณธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนประกอบอาชีพสุจริตรู้จักประหยัดและออมร่วมกัน เสริมสร้างฐานะครอบครัวให้มั่นคง บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ยึดมั่นในศาสนา ประเพณี จริยธรรมและมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม หาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์ บ้านเมืองส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่อบอุ่นในเขตเทศบาลตำบลวังกะพี้คัดเลือกไว้จำนวน 16 ครอบครัว 32 คู่ ที่มีสมาชิกมีความสัมพันธ์อันดี มุ่งมั่นและเต็มใจร่วมมือกันกิจกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของตนในครอบครัวเป็นที่น่าพึงพอใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวังกะพ้อ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ช่วยให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้รูปแบบกระบวนการการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้ในตำบลวังกะพ้อ มีทักษะในการประกอบอาชีพเสริมรายได้เพิ่มความมั่นคงให้ครอบครัวอยู่ดี มีความอบอุ่น เป็นสุขอย่างยั่งยืน